

सहिद लखन गाउँपालिकाको आ.व. २०८२।८३ को नीति तथा कार्यक्रम

सहिद लखन गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय,
घैरुङ्ग, गोरखा
गण्डकी प्रदेश, नेपाल

ईमेल: info@shahidlakhanmun.gov.np

वेबसाइट: shahidlakhanmun.gov.np

सहिद लखन गाउँपालिका, गोरखा।

१.कृषि नीति:

- गाउँपालिका क्षेत्रमा कृषि उत्पादन वृद्धि गर्न कृषकहरूलाई गुणस्तरीय बीउ बिजन, मलखाद, आधुनिक कृषि औजार उपकरण सहयोग गर्ने नीति लिइनेछ।
- उत्पादित कृषि जन्य वस्तुहरूको बजारीकरणको लागि कृषि संकलन केन्द्र र हाटबजार मार्फत बिक्रि वितरण सहजीकरण गर्ने नीति लिइनेछ।
- रैथाने बालीलाई संरक्षण गर्दै उन्नत जातका बालीलाई व्यवसायिकरणमा लैजान जोड दिइनेछ।
- प्राङ्गारिक उत्पादनलाई प्रोत्साहन दिईने नीति अनुरूप भूमि कम्पोष्ट तथा जैविक मल उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- कृषि उत्पादन वृद्धि गर्नका लागि कृषि पेशालाई आधुनिकीकरण एवं व्यवसायीकरण गरिनेछ।
- विपन्न वर्ग, महिला, बैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका व्यक्ति लगायत सम्पूर्ण कृषि कार्य गर्न चाहने कृषकहरूका लागि व्यवसायिक सिप विकास तालिमका साथै व्यवसायिक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- मौरी पालन सम्बन्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- साना सिँचाई सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- उत्पादनमा आधारित रहेर सहकारी सँगको समन्वयमा कृषकहरूलाई दूध, तरकारी र कफि बालीमा अनुदान दिने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- गाउँपालिकाको कृषि क्षेत्रमा आकस्मिक रुपमा देखा पर्ने रोग कीरा नियन्त्रण सम्बन्धि कृषि सेवा टेवा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- कृषि उत्पादनको सहज बजारीकरणको लागि कृषि सहकारी मार्फत् कृषि एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गरिनेछ।
- गाउँपालिका स्तरीय खाद्य सुरक्षा योजना निर्माण गरिनेछ।
- कृषि सहकारी कृषक समूह र कृषि फर्मलाई विशेष प्राथमिकता दिई कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- कृषिको वास्तविक तथ्यांक संकलनको लागि किसान सूचिकरण कार्य सम्पन्न गरिनेछ।
- व्यवसायिक फूल खेती कार्यक्रम सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन दिइनेछ।
- कृषि प्राविधिकको क्षमता विकासको लागि क्षमता विकासका कार्यक्रममा ध्यान दिइनेछ।

- कृषि कार्यक्रम सञ्चालनको लागि साझेदार गर्न ईच्छुक सरकारी, गैर सरकारी निजी क्षेत्रसँग समन्वय गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ।
- कफी, अलैची, टिम्बुर खेतीमा प्राथमिकता दिइनेछ।
- बाली कार्यक्रमलाई प्रदेश र संघसँग सम्बन्ध गरी कृषकहरूलाई बिमा गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ।
- बाँझो जग्गामा खेती गर्ने कृषकहरूलाई प्रदेश र संघीय सरकारसँग समन्वय गरी अनुदान दिने व्यवस्था मिलाइनेछ। साथै भूमि बैङ्क सञ्चालन गरिनेछ।
- नयाँ/नयाँ कृषि प्रविधिको कार्यक्रम निजी क्षेत्रसँग साझेदारीमा सञ्चालनमा गर्न जोड दिइनेछ।
- अनुदानको रसायनिक मल वितरण गर्ने सहकारी संस्था, फर्महरू लगायत गाउँपालिकाका कृषकहरूलाई रासायनिक मलको उपयुक्त प्रयोग सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रमका साथै सहकारीसँगको साझेदारीमा मल वितरण कार्ड वितरण गरी मल वितरण कार्यलाई सहजिकरण गर्ने नीति लिइनेछ।
- वडाको भौगोलिक अवस्था अनुसार विशेष बाली उत्पादन योजना बनाई वडालाई पकेट क्षेत्र घोषणा गरी कृषक समूह र सहकारी मार्फत कार्यक्रम सञ्चालन गरी उत्पादन वृद्धि गरी कृषकहरूको आय स्तरमा सुधार गरिनेछ।
- गाउँपालिकामा उत्कृष्ट कार्य गर्ने कृषक, फर्म, समूह, कृषि सहकारीलाई पुरस्कृत गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- गाउँपालिकाका कृषकहरूलाई हेरेर सिक्नेछु भन्ने सिद्धान्तलाई आत्मसाथ गर्दै बृहत कृषि मेला प्रदर्शनी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- गाउँपालिकाको कृषि सँग सम्बन्धित विषय समेटेर गाउँपालिकाको कृषि डायरी प्रकाशन गरिनेछ।
- लोपोन्मुख र सिमान्तकृत समूदायको लागि कृषि विशेष कार्यक्रम सञ्चालनको लागि प्रदेश सरकार र संघीय सरकार सँग कार्यक्रम माग गरिनेछ।
- कृषि कार्यक्रमलाई थप व्यवस्थित गर्न कृषक, कृषक समूह, सहकारीहरूलाई किसान चौतारी नामको कृषि एपमा आबद्ध गराइनेछ।
- 'एक वडा एक तरकारी नर्सरी' स्थापना गरी सहूलियत अनुदानमा तरकारीका बिरुवा उपलब्ध गराइने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिकाको प्रत्येक वडालाई क्रमश बिषादि मुक्त वडा बनाउने नीति लिइनेछ।

- संघीय सरकारसँग समन्वय गरी गाउँपालिकाको जनताको खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुधारमा जोड दिइनेछ।
- गाउँपालिकाको सुख्खा रहने क्षेत्रमा अदुवा/बेसारको कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- सुन्तलाजात फलफूल खेतीको सुधार र संरक्षण गर्न प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनासँग समन्वय गरिनेछ।
- संघीय सरकारसँगको समन्वयमा गाउँपालिकामा कृषक समूह मार्फत् मकै र धानको बीउ उत्पादन गरी प्रशोधन र बिक्री वितरण गर्ने कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ।
- गाउँपालिकाको कृषि ल्याबलाई थप व्यवस्थित गरी माटो परिक्षणको लागि वर्षेभरी निशुल्क सेवा सञ्चालन गरिनुका साथै प्रत्येक वडामा माटो परिक्षण शिविर सञ्चालन गरी माटोको गुणस्तर सुधार गर्नको लागि आवश्यक कार्यक्रम तयार गरिनेछ।
- कृषि तथा पशुपन्छी फर्म दर्तालाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गरिनुका साथै कृषि सम्बन्धि कार्यको वडा र गाउँपालिकाबाट गरिने सिफारिस शुल्क निशुल्क रूपमा उपलब्ध गराइने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- एक घर एक करेसाबारी कार्यान्वय गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ।

२.पशुपन्छी विकास नीति:

- पशुपन्छी जन्य वस्तुहरुको उत्पादनमा जोड दिदै व्यवसायिक उन्मुख नीति लिईनेछ।
- पशुजन्य उत्पादनको बजार व्यवस्थापन कृषि संकलन केन्द्र तथा हाटबजारबाट हुने व्यवस्था मिलाईनेछ।
- पशुपन्छीको रोगहरुको रोकथाम नियन्त्रण गरी स्वच्छ उत्पादनमा जोड दिदै पशुपन्छीलाई खोप, औषधी उपकरणको व्यवस्था मिलाईने तथा पशु स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरिनेछ।
- पशुमा नश्व सुधार, उत्पादकत्व वृद्धिको आधारले गाई, भैसीको कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम उच्च प्राथमिकतामा राखी नश्व सुधार पशुहरुको संख्या वृद्धिमा जोड दिईनेछ।
- भौगोलिक क्षेत्र अनुसारको प्रत्येक वडालाई पशुपन्छी पकेट को रूपमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- माछा पालन कार्यक्रमलाई विशेष कार्यक्रम बनाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- भुस्याहा कुकुरको संख्या र रेबिज रोगको नियन्त्रणको लागि कुकुर बन्ध्याकरण शिविर सञ्चालन गरिनेछ।

- गाउँपालिकाको सबै विद्यालयहरूमा रेबिज रोग One Health Concept Anti-microbial resistance को बारेमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- कृषक तथा पशु प्राविधिकहरूलाई नयाँ प्रविधिको तालिम, गोष्ठी जस्ता क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- दूध उत्पादनलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न दूध संकलन केन्द्रको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- पशु कार्यक्रम सञ्चालनको लागि साझेदार गर्न ईच्छुक सरकारी, गैर सरकारी र निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
- विभिन्न घाँस बालीका पकेट क्षेत्र बनाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- भैसी तथा बाख्रा प्रबर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गर्न ईच्छुक सहकारीसँग साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ।
- कृषि तथा पशुपन्छी फर्म दर्तालाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गरिनुका साथै कृषि सम्बन्धि कार्यको वडा र गाउँपालिकाबाट गरिने सिफारिस शुल्क निशुल्क रूपमा उपलब्ध गराइने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- हल गोरु पाल्ने कृषकलाई प्रोत्साहनका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- गाउँपालिकालाई दूधजन्य तथा मासुजन्य पदार्थमा आत्मनिर्भर बनाउने नीति लिइनेछ।

३.सहकारी नीति:

- गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका सम्पूर्ण सहकारीहरूलाई व्यवस्थित गर्न क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनुका साथै निष्कृय रहेका सहकारीलाई सञ्चालनको लागि पहल गरिनेछ।
- उत्कृष्ट सहकारीलाई सम्मान तथा निष्कृय सहकारीलाई जरिवानाको अवधारणा लिइनेछ।
- सहकारी मूल्य, मान्यता र सिद्धान्त अनुरूप सहकारी संस्थाहरूको स्थापना, विकास र सञ्चालनका लागि प्रबर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।
- दलित, सिमान्तकृत, अल्पसंख्यक तथा सर्वसाधारण गाउँपालिकाबासी नागरिक माझ सहकारीको पहुँच विस्तारमा सहकारी सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- कृषि, बहुउद्देश्यीय र बचत तथा ऋण सहकारी संस्था दर्तालाई व्यवस्थित र उद्देश्यमुखी बनाइने नीति लिइनेछ।

- शिक्षक, कर्मचारी लगायतका पेशामा आबद्ध व्यक्तिहरूलाई आफ्नो पेशासँग सम्बन्धित सहकारी बाहेकको सहकारीमा सदस्य रहन नदिने व्यवस्थालाई पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।
- सहकारी दर्ता र नियमन कार्यलाई व्यवस्थित बनाउन प्रविधिमैत्री सहकारी अवधारणाको आधारमा दक्ष जनशक्ति तथा प्रविधिको व्यवस्थापनमा लगानी गरिनेछ।
- श्रमिक तथा पेशाकर्मिहरूको हक अधिकार संरक्षण तथा व्यवसायिकता विकासको लागि श्रमिक सहकारी संस्था स्थापना गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ।
- महिलाको भूमिकालाई नेतृत्वमा विकास गर्न एक वडा एक महिला सहकारी स्थापना गरी महिला सशक्तिकरण गर्ने नीति लिईनेछ।
- सहकारीलाई मर्ज गर्ने नीतिलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
- कृषि सहकारी संस्थालाई कृषि उत्पादनसँग जोड्ने नीति लिइनेछ।

४. ऐतिहासिक र साँस्कृतिक क्षेत्रहरूको विकास तथा पर्यटन

विकास सम्बन्धी नीति:

- देशमा भएका प्रजातान्त्रिक आन्दोलन, दश वर्षे जनयुद्ध र १९ दिने शान्तिपूर्ण आन्दोलनमा यस गाउँपालिका भित्र शहादत प्राप्त सहिद, बेपत्ता तथा घाईते व्यक्तिहरूको सम्मान स्वरूप एक प्रतिष्ठान स्थापना गरिने नीति तय गरिनेछ।
- लखन किल्लामा प्रथम जनविद्रोहका सबै सहिद तथा योद्धाहरूको संग्रहालय र स्मारक बनाई जनस्तरमा उनीहरूको योगदानबारे परिचित गराउने नीति लिईनेछ।
- वडा नं. ६ मा निर्माणाधिन सहिद तथा बेपत्ता स्मृति पार्कको विकास गरी देश र जनहितको निम्ति बलिदानी दिने सहिदहरूको सम्मान गर्ने नीति लिईनेछ।
- पर्यटन पूर्वाधार विकासमा स्थानीय सरकार, स्थानीय समुदाय तथा निजी क्षेत्रको नेतृत्वदायी भूमिका र सहभागितालाई प्रोत्साहित गरिनेछ।
- विभिन्न संघ संस्था मार्फत यस गाउँपालिकाको पर्यटकीय, धार्मिक लगायत अन्य महत्वपूर्ण क्षेत्रहरूको पहिचान र प्रबर्द्धन गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ।
- गाउँपालिका भित्रका संभावित पर्यटन क्षेत्रलाई वातावरणमैत्री बनाईदै लगिनेछ।
- पर्यटन क्षेत्रलाई विस्तार र विकास गर्न सामूहिक र निजी होमस्टेलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
- गाउँपालिका भित्रका पर्यटकीय संभावना भएका ऐतिहासिक तथा पूरातात्विक, साँस्कृतिक स्थानहरूको पहिचान र विकासमा जोड दिईनेछ।

- पूरातात्विक महत्व बोकेको प्रथम सहिद लखन थापा मगरको किल्ला, प्रसिद्ध धार्मिक तथा सांस्कृतिक तीर्थस्थलहरु मनकामना माईको मन्दिर, त्रिवेणी मन्दिर, बकेश्वरी मन्दिर, सिद्ध लखन गुफा, हिमालयमाई मन्दिर अलाड्दी माईको मन्दिर, भीमविश्वर महादेव, जलकन्या माईको मन्दिर, सहिद लखन गुफा, कोटकाली, थानीथान, बालेश्वरी मन्दिर, सन्तानेश्वर महादेवको मन्दिर, मकैपुर बौद्ध गुम्बाको गुरुयोजना अनुरूप योजना सञ्चालन गर्न विशेष पहल गरिनेछ। साथै उक्त पूरातात्विक धार्मिक तथा सांस्कृतिक तीर्थस्थलहरुमा पुग्ने सडक स्तरोन्नतिका लागि पहल गरिनेछ।
- यस गाउँपालिकाको वडा नं. ७ काहुले बुंकोटको सहिद लखन थापा किल्ला परिसरमा नेपालका प्रथम सहिद लखन थापा मगरले शहादत प्राप्त गरेको दिन फागुन २ लाई प्रथम सहिद लखन थापा स्मृति दिवस कार्यक्रम औपचारिक रुपमा मनाउँदै आएकोमा उक्त कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- हरेक वर्ष गुठी पञ्चमीको दिन वडा नं. २ र ३ मनकामनामा धार्मिक, सांस्कृतिक रुपमा मनाउँदै आएको गुठी पंचमी कार्यक्रमलाई आयोजना गर्न सहयोग गर्ने नीति लिइनेछ। साथै माघे संक्रान्तिमा घैरुडमा लाग्ने माघे संक्रान्ति मेला, हरिवोधनी एकादशीमा भिमविश्वर महादेवमा लाग्ने हरिवोधनी एकादशी मेला आयोजना गर्न सहयोग गर्ने नीति लिइनेछ।
- प्रथम सहिद लखन थापा मगरलाई राष्ट्रिय विभूति घोषणा गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ। साथै उनीसँगै देश र जनताको लागि बलिदानि दिने महान् सपूतहरु जयसिंह चुमी राना मगर, विराज थापा मगर, जीतमान गुरुङ, अजयसिंह थापा मगर र जुठ्या थापा मगरलाई सहिद घोषणा गर्न र प्रथम जनविद्रोहको रुपमा कुराल राना मगर, कानु (कालु) लम्साल, सुकदेव गुरुङ, सुपति गुरुङ र सन्त ज्ञान दिल दासलाई सम्मानको लागि आवश्यक व्यवस्था र पहल गर्ने नीति लिइनेछ।
- राष्ट्रको तथा यस गाउँपालिकाको धरोहर मनकामना मन्दिरलाई विश्व सम्पदा सूचिमा सूचिकृत गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ।
- ऐतिहासिक व्यक्तिहरुको जीवनीबारे खोज, अनुसन्धान तथा जानकारी सहितको पहिचानका लागि आवश्यक नीति लिइनेछ।
- स्थानीय जातजातिहरुको भेषभूषा संस्कृतिको संरक्षण गर्न चेपाङ लगायत अन्य संग्रहालयहरुको स्तरोन्नति तथा निर्माण गरिनेछ।
- मनकामना, बकेश्वरी, तोरेनगढी, तिनमाने, चुलेभिर, लखन थापा स्मारक हुँदै गोरखा कालिका सम्मको पदमार्ग विकास गर्ने नीति लिइनेछ।

- सहिदलखन गाउँपालिकाको पर्यटकीय क्षेत्र चिनाउने उद्देश्यले टुरिष्ठ गाइड(पथ प्रदर्शक) तालिमको व्यवस्थापन गरिनेछ।
- धार्मिक पर्यटनलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक प्रचार प्रसार गरिनेछ।
- मुख्य स्थान, चोक र गाउँपालिका प्रवेशद्वारमा पर्यटकीय ऐतिहासिक क्षेत्रको परिचय झल्कने होर्डिङ बोर्ड राख्न पहल गरिनेछ।
- गाउँपालिका भित्र रहेका विभिन्न मठ मन्दिरको व्यवस्थापनको लागि कार्यविधि निर्माण गरिनेछ।
- गाउँपालिका भित्र बसोबास गर्ने विभिन्न समुदायका भाषा, कला तथा संस्कृतिको संरक्षण र संवर्द्धनको लागि कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।

५.घरेलु तथा साना उद्योग सम्बन्धी नीति:

- गाउँपालिका भित्रका युवाहरूलाई विभिन्न प्रकारका सीपमूलक तालिमहरू प्रदान गरी आत्मनिर्भर बन्न प्रोत्साहित गरिनेछ।
- गाउँपालिकाले विभिन्न प्रकारका ड्राईभिड, हाउस वायरिड, प्लम्बर, सिलाई बुनाइ, पेन्टिङ, सिकर्मी, डकर्मी, जस्ता सीपमूलक तालिमहरूको सञ्चालन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- गुन्द्री, चकटी, मान्द्रो, डोको, थुम्से बुन्ने, हलो, कुटो, कोदालो तयारी गर्ने जस्ता रैथाने परम्परागत स्थानीय सीपको विकास र प्रबर्द्धनमा जोड दिइनेछ।
- स्थानीय र परम्परागत रूपमा कार्य गर्दै आइरहेका आरन, सिलाई, बुनाइ तथा ढाका कपडा उत्पादन जस्ता कार्यलाई घरेलु उद्योगको रूपमा विस्तार गर्दै लगिनेछ।
- गाउँपालिका भित्रका अति गरिब, गरिब, एकल महिला, दलित, जनजाति, पिछडिएका वर्गहरू, बैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका व्यक्तिहरू, कोभिडका कारण रोजगार गुमाएका व्यक्तिहरू बेरोजगार युवा तथा युवतीलाई विभिन्न प्रकारका उत्पादनमूलक सीपमूलक, तालिमहरू प्रदान गरी आत्मनिर्भर हुन प्रोत्साहित गरिनेछ।
- दिइएका तालिमहरूबाट व्यवसाय सञ्चालन गरी स्वरोजगार भएका तथा अरुलाई समेत रोजगार दिएका उद्यमीहरूलाई थप प्रोत्साहन गर्न व्यक्तिगत तथा सामूहिक अनुदान प्रदान गरिनेछ।
- उद्यमीहरूलाई व्यवसाय सञ्चालन गर्नको लागि सहूलियतपूर्ण ऋणको लागि बैंकहरूसँग सहकार्य गरिनेछ।

- विभिन्न संघ संस्थाहरूको समन्वय र सहकार्यमा सीपमूलक तालिम प्रदान गरी रोजगारीको अवसर सिर्जना गराइनेछ।

६.आन्तरिक रोजगारी प्रबर्द्धन नीति:

- वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका युवाहरूलाई स्वदेशमा नै व्यवसाय सञ्चालन गरी स्वरोजगार हुन तथा रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गरी व्यवसाय सञ्चालन तथा विस्तारका लागि प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिका भित्रका बेरोजगार युवाहरूलाई निजी क्षेत्रसँगको साझेदारीमा रोजगारीमा आबद्ध गर्ने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिकामा बोलपत्र मार्फत सञ्चालन हुने योजनाहरूमा आवश्यक अदक्ष कामदारहरूलाई प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रममा सूचीकृत व्यक्तिहरूलाई प्राथमिकतामा राखि काममा लगाउन आवश्यक पहल गरिनेछ।
- प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम मार्फत् पूर्वाधार विकासका कार्यहरू गर्दा आवश्यक निर्माण सामग्री खरिदका लागि बजेट साझेदारी गरिने नीति लिइनेछ।
- अनौपचारिक क्षेत्रमा काम गर्ने श्रमिकहरूलाई सीप परिक्षण गरी प्रमाण पत्र उपलब्ध गराउने तथा सीपको स्तर बमोजिमको ज्याला उपलब्ध गराउन आवश्यक पहल गरिनेछ।

७.बैदेशिक रोजगार सम्बन्धी नीति:

- बैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित र मर्यादित बनाउन विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ।
- बैदेशिक रोजगारीमा गएका घरपरिवारका सदस्यहरूलाई आय आर्जन तथा विप्रेषणलाई सहि क्षेत्रमा लगानी गर्न वित्तीय साक्षरता कक्षा सञ्चालनलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- बैदेशिक रोजगारीबाट सिर्जित विभिन्न सामाजिक समस्याहरू न्यूनीकरण गर्न मनोसामाजिक परामर्श कक्षा सञ्चालनलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- बैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका युवाहरूलाई स्वदेशमा बस्ने वातावरण निर्माण गर्न पुनः एकीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- गाउँपालिकाबाट पुनः श्रम स्वीकृतिका लागि आवश्यक सेवा उपलब्ध गराइनेछ।

८.स्वास्थ्य नीति:

- स्वास्थ्यलाई अत्यावश्यक क्षेत्रको रूपमा विकास गरि नेपालको संविधान २०७२ को धारा ३५ मा उल्लेख भएको स्वास्थ्यलाई मौलिक हक र अधिकारको रूपमा स्थापित गर्न तथा आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको पहुँचलाई हरेक नागरिक सम्म पुऱ्याउन आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र ,सेटलाईट स्वास्थ्य सेवा विस्तार गरिनेछ।
- गाउँघर क्लिनिक, खोप क्लिनिक र सेटलाईट क्लिनिकहरूका भौतिक पूर्वाधार तथा आवश्यक सामग्रीहरूको उचित व्यवस्थापन गरी सेवा प्रवाहलाई थप प्रभावकारी बनाउने नीति लिईनेछ।
- गाउँपालिका भित्र स्थायी बसोवास गर्ने गर्भवति तथा सुत्केरी महिलाहरूको पोषण अवस्था सुधार गर्न नेपाल सरकारको प्रोटोकल अनुसारको परीक्षणसँगै पोषण प्याकेज उपलब्ध गराउने र गर्भावस्था तथा प्रसुति अवस्थामा हुन सक्ने जटिलतालाई न्यूनिकरण गर्न प्रत्येक गर्भवति महिलाको निःशुल्क स्वास्थ्य बीमा गर्ने नीति लिईनेछ।
- आगामी २ वर्ष भित्र २० वर्ष देखि ६० वर्ष उमेर समूहका गाउँपालिका भित्र बसोवास गर्ने सबै विवाहित महिलाहरूको पाठेघरको क्यान्सर तथा स्तन क्यान्सरको परीक्षण (VIA) गर्ने नीति लिईनेछ।
- नेपाल सरकारले स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट निःशुल्क रूपमा वितरणको लागि प्रदान गर्ने औषधिहरूको साथ जेष्ठ नागरिकहरूले दैनिक रूपमा खाने दीर्घ रोगका औषधिहरू तथा मानसिक रोगका औषधिहरू निःशुल्क प्रदान गर्दै लैजाने नीति लिईनेछ।
- गाउँपालिका भित्रका नागरिकहरूलाई स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट प्रदान गरिने सेवालाई थप प्रभावकारी बनाउन हाललाई एक स्वास्थ्य संस्थाबाट फार्मसी सेवाको प्रबन्ध मिलाईनेछ।
- आँखा उपचार केन्द्रसँग समन्वय गरि प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाबाट बार्षिक रूपमा आँखाको जाँच गर्ने र मोतिविन्दुको निःशुल्क सल्यक्रिया गर्ने व्यवस्था गरिनेछ।
- बर्थिङ सेन्टरबाट दिईने सेवालाई अझ प्रभावकारी बनाउन आवश्यक सामग्रीहरूको व्यवस्थापन र सुरक्षित सुत्केरी गराउने स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिनेछ।
- गाउँपालिका भित्रको सुनौला हजार दिनको आमा तथा बच्चा ,किशोरीहरू र ५ वर्ष मुनिका बच्चाहरूका कुपोषण अवस्था शुन्य बनाउन बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ।
- सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आमाघर व्यवस्थापन सहितको बर्थिङ सेन्टर विस्तार गरि शुन्य होम डेलिभरि नीति लिईनेछ।

- स्वास्थ्य चौकी न्यूनतम सेवा मापदण्डको (HPMSS) निर्देशिका अनुसारको सबै पक्षलाई व्यवस्थापन गरि गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्ने नीति लिईनेछ।
- सहिद लखन गाउँपालिका भित्र वसोवास गर्ने सबै नागरिकहरूलाई आगामी ५ वर्ष भित्र स्वास्थ्य बीमामा आवद्ध गराउने र सिमान्तकृत दलित समुदाय, अभिभावक विहिन बालबालिका, महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयम सेविका, जटिल मानसिक समस्या भएका, अति विपन्न नागरिकहरू, नेपाल सरकारले १ लाख वरावरको उपचार सेवा प्रदान गरेका रोगीहरूलाई ५० देखि १०० प्रतिशत सम्म अनुदानमा स्वास्थ्य बीमा गर्ने नीतिलाई निरन्तरता प्रदान गरिनेछ।
- गाउँपालिका भित्रका सबै महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरूलाई आफ्नो कार्यक्षेत्रमा रुचि बढाउनका निमित्त थप सुविधा प्रदान गर्ने नीति लिईनेछ।
- घरदैलो र टोल टोलमा गएर जेष्ठ नागरिकहरूलाई निःशुल्क औषधि सहितको स्वास्थ्य सेवालाई निरन्तरता प्रदान गरिनेछ।
- गैर सरकारी संघ संस्थासँग समन्वय गरि विशेषज्ञ घुम्टि शिविर मार्फत ४० वर्ष भन्दा माथिको सबै नागरिकहरूको नसर्ने रोगको स्क्रिनिङ गर्ने र समुदायमा नसर्ने रोग, मानसिक स्वास्थ्य र सरुवा रोगहरूको बारेमा स्वास्थ्य शिक्षा प्रदान गर्ने नीति लिईनेछ।
- प्रतिकारात्मक सेवालाई थप प्रभावकारी बनाउन स्वास्थ्य सम्बन्धि विभिन्न विषयहरूको बारेमा वडामा रहेका स्वास्थ्यको कर्मचारीहरू र स्वास्थ्य शाखाद्वारा गाउँपालिका भित्रको सबै विद्यालयहरूमा स्वास्थ्य शिक्षा सञ्चालन गर्ने नीति लिईनेछ।
- विद्यालय स्वास्थ्य समूह गठन गरि विद्यालय पोषण र सरसफाई प्रभावकारी बनाउने नीति लिईनेछ।
- गाउँपालिका भित्रका गर्भवति महिलाहरूलाई ग्रामीण अल्ट्रासाउण्ड कार्यक्रम मार्फत सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा मासिक रुपमा भिडियो एक्सरे सेवा प्रदान गर्ने र गर्भको अवधिभरमा सम्पूर्ण गर्भवति महिलाहरूलाई गर्भ सम्बन्धि प्रयोगशाला परीक्षण निःशुल्क गर्ने नीति लिईनेछ।
- सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई किशोर किशोरी मैत्री स्वास्थ्य संस्थामा विस्तार गर्ने र किशोर किशोरीहरूको पोषणको अवस्था पत्ता लगाउन विद्यालयमै शारीरिक परीक्षण र रक्त अल्पताको लागि प्रयोगशाला परीक्षण गर्ने नीति लिईनेछ।

- गर्भवति तथा सुत्केरी महिलाहरुलाई माथिल्लो संस्थामा प्रेषण गर्दा साथै स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी हुन ल्याउँदा र सुत्केरी पश्चात लैजान निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवा प्रदान गर्ने नीति लिईनेछ।
- आयुर्वेद स्वास्थ्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन आयुर्वेद स्वास्थ्य शिविर, योग, ध्यान, स्थानीय जडीवुटीहरुको बारेमा समुदायलाई प्रचारप्रसार गर्ने नीति लिईनेछ।
- स्वास्थ्य संस्थामा काम गर्ने स्वास्थ्य कर्मचारीहरुको आवश्यकताको आधारमा क्षमता अभिवृद्धि गर्दै लैजाने नीति लिईनेछ।
- आ व २०८२।०८३ भित्र सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुलाई पोषणमैत्री स्वास्थ्य संस्था बनाउने नीति लिईनेछ।
- गाउँपालिकालाई क्षयरोग मुक्त पालिका बनाउने नीति लिईनेछ।
- गाउँपालिकाको घैरुड स्वास्थ्य चौकीलाई स्तरोन्नती गरी स्वास्थ्य बीमाको प्रथम सेवा बिन्दुको रुपमा विकास गर्न आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ।

९. शिक्षा नीति:

- विद्यालयका शिक्षकले प्रधानाध्यापकसँग र प्रधानाध्यापकले गाउँपालिकासँग विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिसँग केन्द्रित कार्यसम्पादन करार सम्झौता गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिँदै सोको आधारमा उत्कृष्ट सिकाइ उपलब्धि भएका शिक्षक तथा विद्यालयलाई विशेष अनुदान तथा प्रोत्साहन गरिनेछ।
- प्राथमिक तहका बालबालिकाको आधारभूत साक्षरता सीप अभिवृद्धिका लागि साक्षरता कार्यक्रमलाई गाउँपालिकाभित्रका सबै सामुदायिक विद्यालयमा विस्तार गरिनेछ।
- गाउँपालिका भित्रका संभावना बोकेका कम्तिमा एक सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयलाई आवश्यक पूर्वाधार विकास गरी आवासीय विद्यालयको रुपमा विकास गरी सञ्चालन गरिनेछ। गाउँपालिका भित्रका अनाथ असाहाय अति विपन्न विद्यालय समायोजन भएका घरबाट नजिकको दुरीमा विद्यालय नभएका विद्यार्थीहरुलाई उक्त विद्यालयमा बसाइको लागि आवश्यक प्रवन्ध गरिनेछ। अन्य विद्यालयहरुलाई समेत संभावना तथा आवश्यकताका आधारमा क्रमशः आवासीय विद्यालयको रुपमा विकास गरिनेछ।
- कक्षा ८, १० र १२ कक्षाको वार्षिक परीक्षामा ३.६ जिपिय उच्च जिपिए हासिल गर्ने विद्यार्थी तथा उच्च सिकाइ उपलब्धी हाँसिल गर्न सक्षम शिक्षकहरुलाई नगद पुरस्कार सहित प्रोत्साहित गरिनेछ।

- विद्यालयको पढाइसँगै व्यवसायिक सीपलाई जोड्नको लागि पढ्दै कमाउँदै कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। उक्त सीपलाई दिवा खाजा कार्यक्रमलाई टेवा पुग्ने गरी विद्यालयलाई टनेल सहित व्यवसायिक खेती गर्नका लागि प्रोत्साहन गरिनेछ। साथै दिवा खाजालाई समुदायसँग जोड्नको लागि तथा स्थानीय खाद्यान्न तथा रैथाने बालीलाई प्रोत्साहित गर्ने गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ।
- स्थानीय आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्नका लागि स्थानीय पाठ्यक्रममा आधारित पाठ्यपुस्तक तयार गरी लागू गरिनेछ।
- विद्यार्थीहरूको नविनतम सोच तथा आविस्कारलाई प्रोत्साहन गरी व्यवहारिक सिकाइलाई थप प्रभावकारी बनाउन शैक्षिक मेला/प्रदर्शनी तथा प्रतिभा पहिचन कार्यक्रम गरिनेछ।
- सबै विद्यालयका बालकक्षाहरूलाई भौतिक तथा शैक्षिक सामग्रीहरूको पर्याप्त उपलब्धतालाई विशेष ध्यानदिइनेछ साथै बाल विकास सहजकर्ता नभएका विद्यालयमा स्वयम् सेवक शिक्षक खटाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- समुदाय स्तरमा ३-४ वर्षका १० जना भन्दा बढी भई समुदाय स्तरमा बालकक्षा सञ्चान आवश्यक देखिएमा स्वयम् सेवक शिक्षक व्यवस्थापन गरिनेछ।
- आर्थिक अभाव तथा सामाजिक पछाडिपनका कारण उच्च शिक्षा तथा प्राविधिक शिक्षाबाट वञ्चित हुने जोखिममा रहेका वा यस्तो शिक्षा प्राप्त गर्न नसकेका दलित, सीमान्तकृत, अति सीमान्तकृत तथा मुस्लिम समुदायका जेहेन्दार बालबालिका तथा युवाहरूको शैक्षिक अवसरलाई सरल र सहज बनाइ सामाजिक न्यायको प्रत्याभूति गराउँदै राज्यका सबै क्षेत्रमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने जनशक्ति तयार गर्न सहयोग पुऱ्याउन ती समुदायका विद्यार्थीका लागि उच्च शिक्षा तथा प्राविधिक शिक्षा छात्रवृत्ति कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- शिक्षकको विषयगत आवश्यकता विद्यालयको प्रशासनिक व्यवस्थापनको लागि मागको आधारमा शिक्षक/प्रधानाध्यापक/कर्मचारीको लागि आवश्यक तालिम सञ्चालन गरिनेछ।
- अनुगमन प्रणालीलाई प्रभावकारी रूपमा सघन तथा नियमित रूपले सञ्चालन गरिनेछ।
- विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थासँगको साझेदारीमा सम्पूर्ण प्रारम्भिक बालविकास कक्षाहरूलाई सुधार गरिनेछ।
- तथ्याङ्कलाई विश्वसनीय र भरपर्दो बनाउन IEMIS अद्यावधिक गर्ने कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै विद्यालयलाई थप प्राविधिक क्षमता विकासको अवसर सिर्जना गरिनेछ। गाउँपालिकाको शैक्षिक तथा व्यवस्थापकीय योजना निर्माण र अन्य प्रशासनिक कार्यमा शैक्षिक तथ्याङ्कलाई प्रयोग गरिनेछ।

- गाउँपालिका भित्र वा बाहिरका कुनै विद्यालयमा सञ्चालन गरिने विशेष कार्यक्रमहरूलाई गाउँपालिका भित्रका सबै विद्यालयमा कार्यान्वयनमा ल्याउन असल अभ्यास आदान प्रदान तथा आन्तरिक शैक्षिक भ्रमण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- विद्यालयहरूलाई मासिक रूपमा सकारात्मक चिन्तन, सामाजिक मूल्य मान्यता तथा नैतिक व्यवहार सम्बन्धमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ। यस प्रकारका उत्प्रेरणात्मक कक्षाहरू गाउँपालिकाको आन्तरिक शाखाहरूको सहकार्यमा सञ्चालन गरिनेछ।
- विद्यार्थीमा अन्तरनीहित क्षमता अभिवृद्धि गर्न, शैक्षिक गुणस्तरमा बढोत्तरी गर्न तथा उनीहरूमा रहेको सामाजिक चेतका बारेमा अन्तरक्रिया गर्न अध्यक्षसंग विद्यार्थी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- गाउँपालिका भित्र स्थायी बसोबास गर्ने आफ्ना अभिभावक गुमाएका अनाथ, असाहाय तथा टुहुरा बालबालिकाको तथ्याङ्क अभिलेखीकरण गरी उनीहरूको बाँच्न तथा लेखपढ गर्न पाउने अधिकारको सुनिश्चितता गरिनेछ।
- गाउँपालिका भित्रका सबै विद्यालयहरूलाई बालमैत्री विद्यालयको रूपमा विकसित गरिनेछ।
- बालबालिकाहरूको सिकाइ उपलब्धी बृद्धि गर्न र त्यसलाई दीगो रूपमा स्थापित गर्न कक्षा ३ र ५ मा स्तर मापन परीक्षा सञ्चालन गरिनेछ। साथै मूल्याङ्कन पद्धतिलाई व्यवस्थित र विश्वसनीय बनाउन गाउँपालिका स्तरीय परीक्षा सञ्चालनलाई अझ प्रभावकारी बनाइनेछ।
- विद्यालयहरूलाई भौतिक रूपमा सम्पन्न गरी शैक्षिक सुधारमा थप आयाम कायम गर्न विद्यालयमा पुस्तकालय, विज्ञान प्रयोगशाला तथा कम्प्युटर ल्याव स्थापना गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- विद्यार्थीको प्रतिभाको पहिचान, कदर तथा विकास गर्न खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गर्ने र उक्त प्रतियोगिता सहिद लखन गाउँपालिका स्तरीय रूपमा सञ्चालन गरी राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड प्रतियोगिताको तयारीका रूपमा विकसित गरिनेछ।
- गाउँपालिका भित्र सञ्चालनमा रहेका पूर्वाधारयुक्त विद्यालयहरूलाई आवश्यकता र औचित्यका आधारमा प्राविधिक शिक्षा सञ्चालनमा गर्नमा जोड दिँदै लैजाने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- आधारभूत तह अनिवार्य र निःशुल्क भन्ने संविधान प्रदत्त अधिकारलाई कार्यान्वयन गर्न यस गाउँपालिकाले विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछ।
- विद्यालयका विद्यार्थीहरूबीच सामाजिक भावनाको विकास गराउन सदनात्मक, रेडक्रस तथा स्काउट जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गर्न विद्यालयलाई प्रेरित गरिनेछ।

- यस गाउँपालिकामा स्थायी बसोबास गरी गोरखा क्याम्पस, द्रव्यशाह क्याम्पस, सर्वशान्ति माध्यमिक विद्यालय तथा रामशाह माध्यमिक विद्यालय र आँबुखैरेनी क्याम्पसमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूका लागि प्रोत्साहनमूलक व्यवस्था गरिनेछ।
- विद्यालयलाई हरियालीयुक्त विद्यालय बनाउने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिंदै विद्यालयमा अग्निसो बाँस असुरो सिमलि जस्ता बहुप्रयोगमा आउने र पर्यावरणलाई समेत फाइदा पुऱ्याउने प्रकारका वृक्षारोपण कार्यक्रम तथा उत्पादन दिने खालका विरुवा रोपणमा विशेष ध्यान दिइनेछ।
- सामुदायिक विद्यालयको सर्वाङ्गिण विकासका साथै आफ्नो बालबालिकालाई नियमित विद्यालय जान प्रोत्साहन गर्ने उत्कृष्ट अभिभावकलाई पुरस्कृत गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- शिक्षकहरूको विषयगत समितिलाई सक्रिय बनाउँदै सहपाठी शिक्षक शिक्षण तथा अनुभव आदानप्रदानको अवसर प्रदान गर्न आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा गरिनेछ।
- अधुरा विद्यालय भवन पूरा तथा अपुग कक्षाकोठा थप गर्दै लगिनेछ।
- विद्यार्थी संख्या तथा स्थानीय आवश्यकताको आधारमा दरबन्दी मिलान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- अनौपचारिक शिक्षालाई प्रवर्धन गर्नको लागि सामुदायिक सिकाइ केन्द्रलाई परिचालन गरिनेछ।
- सामुदायिक सिकाइ केन्द्रमार्फत साक्षरता कक्षा सञ्चालन तथा आयआर्जन समूहलाई उत्पादनमुखी बनाइनेछ।
- मातृभाषामा शिक्षण गराउन सम्भावना भएको विद्यालयमा आधारभूत तहमा मातृभाषामा शिक्षण सिकाइ गर्न आवश्यक प्रबन्ध गरिनेछ।
- सामुदायिक विद्यालयमा क्रमशः केन्द्रिकृत ई-हाजिरीमा जोड्ने व्यवस्था मिलाउँदै लगिनेछ। त्यसका लागि माध्यमिक विद्यालयहरूबाट परीक्षण सुरु गरिनेछ।
- सिकाइ क्रियाकलापलाई ई-लर्निङ बनाउन आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ।
- विद्यालयहरूमा STEM LAB स्थापना गरि एकीकृत सिकाइलाई प्रोत्साहित गरिनेछ।

१०. युवा तथा खेलकूद नीति

- गाउँपालिका स्तरको खेल मैदान निर्माण गरिनुका साथै गाउँटोल स्तरमा पनि सम्भाव्यता अध्ययन गरी एक वडा एक खेल मैदानको निर्माण तथा स्तरोन्नति कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।

- गाउँपालिका स्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गरी गाउँपालिका स्तरीय प्रतिभा पहिचान तथा प्रदर्शनको अवसर प्रदान गरिनेछ।
- स्वास्थ्य र अनुशासनका लागि खेलकुद भन्ने नाराका साथ युवाहरुलाई खेलप्रति आकर्षित गर्दै युवाहरुमा हुन सक्ने नकरात्मक भावनाको अन्त्य गरी समाजप्रति समर्पित भावनाको विकास गराउने नीति लिइनेछ।
- प्रथम सहिद लखन थापा मगरले शहादात प्राप्त गरेको दिन र स्थानमा खेलकुद कार्यक्रमको आयोजना गरिनेछ।
- युवालाई खेल क्षेत्रप्रति आकर्षण गर्न विभिन्न संघ संस्थाहरुले आयोजना गर्ने विभिन्न खेलहरुमा सहभागी हुने वातावरण मिलाइनेछ।
- युवाहरुलाई स्वरोजगार तथा उद्यमशिल बनाउन समय सापेक्ष सीपमूलक तालिमको व्यवस्था गरिनेछ। साथै परम्परागत रुपमा गरिँदै आएका तर लोपोन्मुख कतिपय कला संस्कृति झल्कने प्रविधि संरक्षणमा युवालाई क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- श्रमजीवि युवाहरुको पहिचान गरी रोजगार मूलक कार्यक्रममा आवद्ध गरिनेछ।
- खेलकुदको माध्यमबाट स्थानीय पर्यटनलाई टेवा पुऱ्याउनको लागि खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गरिनेछ।
- युवाहरुलाई राष्ट्रिय योग्यता प्रारूप बमोजिम सीप प्रमाणिकरणसँग जोड्न आवश्यक कार्य गरिनेछ।
- गाउँपालिका स्तरीय युवा तथा खेलकुद समिति गठन गर्दै विधागत उपसमितिहरु गठन गरी गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गरिनेछ।

११.सामाजिक विकास तथा समाज कल्याण र समावेशीकरण सम्बन्धी नीति:

- गाउँपालिका क्षेत्रमा बसोबास गर्ने पिछडिएका वर्ग समुदाय, जेष्ठ नागरिक, असहाय, अशक्त, अपाङ्ग, महिला तथा बालबालिकाको सशक्तिकरण र सामाजिक तथा आर्थिक रुपमा समतामूलक विकासका लागि लक्षित गरी प्रभावकारी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- आदिवासी, जनजाति, दलित, सिमान्तकृत तथा अल्पसंख्यक समुदायको रैथाने सीप, पेशा, व्यवसाय, भेषभुषा तथा संस्कृतिको संरक्षण तथा प्रवर्धनात्मक कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।
- बालबालिकाहरुको अधिकार संरक्षण, सुरक्षा र सम्भावनाहरुको विकासमा लगानी गरिनेछ।

- बालबालिकाहरूको सर्वाङ्गीण विकास र बाल मनोरञ्जनका लागि सहिद स्मृति पार्क घलेडाडामा एक बाल उद्यान पार्क निर्माण गरिनेछ।
- किशोर किशोरीहरूमा देखा परेको लागू पदार्थको दुर्व्यसनी नियन्त्रणका लागि पहल गरिनेछ।
- महिला हिंसा तथा यौनजन्य हिंसाका घटना नियन्त्रणका लागि प्रवर्धनात्मक र निरोधात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।
- व्यवसायिक रूपमा उद्यम सञ्चालन गरिरहेका नागरिक सचेतना केन्द्रहरू तथा महिला समूहहरूको क्षमता विकास तथा उद्यमशीलता विकास तर्फ प्रोत्साहित गरिनेछ।
- एकल महिलाहरूलाई लक्षित गरी सीप विकास कार्यक्रम, क्षमता विकास कार्यक्रम तथा वित्तीय साक्षरताका कार्यक्रमहरूलाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गरिनेछ।
- एकल महिलाहरूद्वारा सञ्चालित उद्यम व्यवसायको प्रवर्द्धनको लागि अनुदानको व्यवस्था गरी व्यवसाय विस्तार गर्नका लागि प्रेरित गरिनेछ।
- लैंगिक हिंसा तथा यौनजन्य हिंसा पीडित व्यक्तिहरूको सुरक्षा, संरक्षण र सामाजिकीकरणमा सहयोग गर्न लैंगिक हिंसा निवारण कोष सञ्चालनमा ल्याई प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरिनेछ।
- गाउँपालिका भित्रका दलित, जनजाति, सीमान्तकृत, अल्पसंख्यक तथा आर्थिक रूपमा विपन्न परिवारका नागरिकहरू मध्येबाट तोकिएको मापदण्डको आधारमा मेधावी विद्यार्थीहरूलाई सार्वजनिक सेवामा प्रवेशका लागि सहजीकरण गर्ने उद्देश्यले लोकसेवा तथा शिक्षक सेवा आयोग तयारी अनुदान प्रदान गरिनेछ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि आय आर्जन प्रवर्द्धन, सीप विकास, सहायता सामग्री वितरण तथा साझेदारी कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकतामा राखिनेछ।
- लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकहरूको अधिकार तथा स्वतन्त्रताको संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि चेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।
- मानसिक तनाव तथा सामाजिक आर्थिक दबावका कारण बढ्दो आत्महत्याको क्रमलाई रोक्न लक्षित क्षेत्र तथा समुदायमा मानसिक परामर्श तथा वित्तीय साक्षरताका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।
- उपभोक्ता अधिकारको संरक्षणका लागि नियमित बजार अनुगमन तथा उपभोक्ता जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

- स्तनपान गराउने महिलाहरूको सुविधा तथा बालबालिकाको स्तनपान गर्न पाउने अधिकारलाई सुनिश्चित गर्न गाउँपालिका अन्तर्गतका हरेक कार्यालयमा सेवाग्राहीमैत्री छुट्टै स्तनपान कक्षको व्यवस्था गरिनेछ।
- गाउँपालिकाभित्रका अनाथ तथा असहाय बालबालिकाहरूको पालन पोषण तथा संरक्षणको दायित्व गाउँपालिकाले बहन गर्ने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिकाभित्रका सबै नागरिकहरूलाई स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ।
- सबै स्थानीय तहलाई वि सं २०८७ सम्ममा बालमैत्री स्थानीय तह घोषणा गर्ने नीति अनुरूप यस गाउँपालिकालाई २०८३ फागुन मसान्त सम्ममा बालमैत्री स्थानीय तह घोषणा गरिने नीति तय गरिनेछ।
- समाजमा रहेका सामाजिक कुरिति अन्धविश्वास तथा कुसंस्कारहरूको न्यूनीकरण तथा उन्मूलनका लागि कार्यक्रमहरू तय गरी सञ्चालन गरिनेछ।
- सामाजिक तथा आर्थिक रूपले पिछडिएका वर्ग समुदाय अपांगता भएका व्यक्तिहरूको लागि सामाजिक तथा आर्थिक सशक्तिकरणका लागि विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिकाको नीति निर्माण तथा योजना निर्माण प्रकृया लगायतका विषयमा बालबालिका युवा महिला दलित आदिवासी जनजाति सीमान्तकृत लगायत सबैको सहभागिता हुने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- गाउँपालिकामा निर्माण हुने सार्वजनिक भौतिक संरचनाहरूलाई बालमैत्री तथा अपांगमैत्री बनाइने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- सामाजिक विभेदहरूको अन्त्य गरी सामाजिक सद्भाव तथा सहिष्णुता कायम गर्नका निम्ति सामाजिक अन्तरघुलनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने नीति लिइनेछ।
- नेपालको संविधानले स्थापित गरेका सामाजिक विकास तथा समावेशीकरण सम्बन्धी नीतिहरूलाई क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ।

१२.राजश्व सम्बन्धी नीति:

- नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ बमोजिम स्थानीय तहलाई प्राप्त राजश्व सम्बन्धी अधिकारको प्रयोग गर्दै गाउँपालिकालाई आर्थिक रूपमा समृद्ध एवं आत्मनिर्भर बनाउन राजश्वका सबै संभावना र क्षेत्रहरूको खोजी गर्दै प्रगतिशील र समतामूलक ढंगले करका दरहरू निर्धारण गरिनेछ।

- “सहिद लखन समृद्धिको लागि नियमित तिरौं कर तिरेको कर विकास मार्फत फर्किन्छ घर घर” भन्ने मान्यताका साथ करदाता शिक्षा कार्यक्रम साथै राजस्व संकलन सम्बन्धी जनचेतनामूलक एवम् अन्तरक्रिया कार्यक्रम र घुम्ती सेवा सञ्चालनमा जोड दिइनेछ।
- यस गाउँपालिकाको कर प्रणालीलाई सवल, सक्षम र प्रभावकारी तुल्याउनका लागि करको दायरालाई विस्तार गर्दै स्वःघोषणाको नीति अवलम्बन गर्दै गाउँपालिकाको आन्तरिक आम्दानीको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ।
- राजस्व संकलनलाई वृद्धि गर्न भूमि तथा सम्पत्ति करलाई अनिवार्य बनाई त्यसको आधारमा गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा नियमन गर्ने नीति लिइनेछ।
- व्यवसाय कर प्रणालीलाई सरल एवं उद्देश्यमूलक तुल्याउन विस्तृत कार्यनीतिहरू सहितको व्यवसाय कर सुधार योजनाको विकास तथा करका दायरालाई विस्तार गर्न तथा सबै प्रकारका व्यवसायलाई करको दायरामा ल्याउन घुम्ती दर्ता शिविर सञ्चालन गरिनेछ।
- गाउँपालिकाबासी नागरिकहरूले गाउँपालिका र मातहतका कार्यालय मार्फत सेवा लिनु पर्दा अनिवार्य रूपमा सम्पत्ति तथा भूमि कर तिरेको प्रमाण पेश गर्नुपर्ने नीति लिइनेछ।
- हरेक आर्थिक वर्षमा व्यवसाय कर, बहाल कर, सम्पत्ति र भूमि कर तिर्ने करदाताहरू मध्ये सबैभन्दा बढी कर तिर्ने एक, एक जना करदाताहरूलाई पुरस्कार सहित सम्मान गर्ने नीति लिइनेछ।
- सम्पत्ति मूल्याङ्कन गर्दा ३ करोडसम्मको मूल्याङ्कनमा ०.५ प्रतिशत कर लाग्ने तथा सो भन्दा बढीको मूल्याङ्कन कार्य गर्दा शुरुको ३ करोडको ५० पैसा र थप हुन आउने मूल्याङ्कन रकममा थप १ रुपैया (प्रति हजारमा) सम्पत्ति मूल्याङ्कन कर लाग्ने नीति लिइनेछ।
- राजस्व सुधार कार्ययोजनालाई कार्यान्वयन गरिनेछ।
- गाउँपालिका अन्तर्गत वडाहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने वातावरणका साथ निश्चित मापदण्ड निर्धारण गरी सबैभन्दा बढी राजस्व संकलन गर्ने वडालाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ।
- कर प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक र आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी सूचना प्रविधिमैत्री बनाउन स्थानीय तह संचित कोष व्यवस्थापन प्रणाली सूत्र राजस्व मोडेलको प्रयोग गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।

१३.सूचना प्रविधि सम्बन्धि नीति:

- सार्वजनिक प्रशासनलाई सेवाग्राही प्रति उत्तरदायी, पारदर्शी र सेवामूलक बनाउन विद्युतीय शासन (E-governance) र कागजरहित सरकार (Paperless Government) को अवधारणालाई बढावा दिन एकीकृत कार्यालय व्यवस्थापन प्रणाली को सफ्टवेयर प्रयोग गर्ने नीति लिइनेछ।
- "एकीकृत तथ्याङ्क, सुरक्षित भविष्य" लाई सफलीभूत गाउँपालिकाका तथ्याङ्कलाई एकीकृत प्रणालीमा आबद्ध गर्न सफ्टवेयर जडान गरिनेछ र तथ्याङ्क सुरक्षाको लागि आफ्नै सर्भर प्रणालीको व्यवस्थापन गरी व्यवसाय दर्ता, न्यायिक समिति र योजना सम्बन्धी सबै कार्यलाई डिजिटलाइज गरिनेछ।
- जिन्सी अभिलेखको व्यवस्थापन र सुरक्षाको लागि PAMS (Public Assets Management System) V2 लाई पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।
- गाउँपालिका अन्तर्गतका सबै कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था र वडा कार्यालयमा सञ्चालित विद्युतीय हाजिरी (E-attendance) र सरकारी डोमेन इमेल सेवालाई विद्यालयहरूमा विस्तार गरी अनिवार्य कार्यान्वयन गरिनेछ। साथै सबै वडा कार्यालयहरूमा QR कोड सहितको डिजिटल वडा पत्रको व्यवस्था मिलाइनेछ।
- साइबर सुरक्षा (Cyber Security) सम्बन्धी जनचेतनाको लागि संस्थागत व्यवस्था मिलाइनेछ र मा. बि. स्तरका विद्यार्थीलाई सुरक्षित सूचना प्रविधि प्रयोग, सामाजिक सञ्जाल (Social Media) को सुरक्षित प्रयोग र साइबर सुरक्षाको तालिम साथै जनचेतना कार्यक्रम गरिनेछ।
- गाउँपालिका र मातहतका कार्यालयको डिजिटल सुरक्षालाई मध्यनजर गर्दै कार्यालयमा प्रयोग हुने सफ्टवेयरहरू Genuine मात्र प्रयोग गर्ने नीति लिइनेछ।
- डिजिटल घर प्रणाली (Digital Home System) स्थापना गरी नागरिक सेवा सुलभ बनाइनेछ। पर्यटकको सहजीकरणको लागि पर्यटकीय क्षेत्रमा QR कोड सहितको सडक प्लेट (Street Plate with QR Code) राखिनेछ।
- **कोखदेखि शोकसम्म गाउँपालिकाको** मान्यता बमोजिम सामाजिक सुरक्षा र व्यक्तिगत घटना दर्तालाई प्रविधिमैत्री बनाउन fingerprint सहितको बायोमेट्रिक प्रमाणीकरण प्रणाली (Biometric Verification) लागू गरिनेछ साथै अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण र नागरिकता सिफारिस पूर्णरूपमा अनलाइन (Online) गरिनेछ।
- "डिजिटल सहिद लखन फ्रेमवर्क" अभियानमार्फत जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, शिक्षक र स्थानीय जनतालाई आधारभूत सूचना प्रविधि सम्बन्धी तालिम, डिजिटल साक्षरता (Digital Literacy) र साइबर सुरक्षाको अभिमुखीकरण तालिम प्रदान गरिनेछ।

- डिजिटल साक्षरता विस्तार गरी महिला, अल्पसङ्ख्यक एवम् पिछडिएको वर्ग, क्षेत्र र समुदायको सूचना प्रविधिमा पहुँच विस्तार गरिनेछ।
- शिक्षा, स्वास्थ्य र कृषि क्षेत्रमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी गुणस्तर अभिवृद्धिको विशेष कार्यक्रम लागू गरिनेछ। कृषि मोबाइल एप (Agriculture Mobile App) लाई सञ्चालनमा ल्याइनेछ।
- "विकासको आधार सूचना तथा सञ्चार" लाई सफलीभूत पार्न गाउँपालिकाको वेबसाइट, सामाजिक सञ्जाल, विद्यालय सूचना व्यवस्थापन प्रणाली, मोबाइल एप, विद्यालय सूचना व्यवस्थापन प्रणाली जस्ता आधुनिक सूचना प्रणालीको प्रयोग तथा विस्तारलाई प्राथमिकता दिइ उपयोग गर्ने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका साँस्कृतिक, धार्मिक तथा पर्यटकीय गन्तव्यहरूको प्रचारप्रसारका लागि सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग गरिने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिकाको कर र राजस्व घरबाटै विद्युतीय प्रणालीमार्फत भुक्तानी गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- कार्यालयको कम्प्युटर प्रणालीको दैनिक सञ्चालन सुनिश्चित गरिनेछ। हाल प्रयोगका सफ्टवेयरलाई चालू राख्ने र आवश्यकतानुसार अपडेट (Update) गर्ने नीति अपनाइनेछ।
- गुनासो व्यवस्थापन लाई सूचना प्रविधिसँग जोड्दै फोन, इमेल र वेबसाइटमा प्राप्त गुनासो सम्बोधन गरिनेछ।

१४.सूशासन तथा संस्थागत क्षमता विकास सम्बन्धि नीति:

- गाउँपालिकामा सेवा प्रवाह सञ्चालन केन्द्रको स्थापना गरी **One Door Policy** को अवधारणा बमोजिम **Faceless Public Service Delivery** को व्यवस्था मिलाइनेछ।
- राजस्व संकलनमा गरेको प्रयास तथा विभिन्न सूचकका आधारमा उत्कृष्ट कार्य सम्पादन गर्ने वडालाई कार्य सम्पादनमा आधारित अनुदान उपलब्ध गराउने नीति लिइनेछ।
- सबै वडा कार्यालयहरूमा गुनासो सुन्ने अधिकारी, सूचना अधिकारी, हेल्प डेस्क, मेलमिलाप केन्द्र र विद्युतीय नागरिक बडापत्रको व्यवस्था गरिनेछ।
- गाउँपालिकाको नीति, नियम र कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गराउन नगर प्रहरीको व्यवस्थापन गर्ने नीति लिइनेछ।
- अनलाईन रिपोर्टिङ व्यवस्थापन प्रणाली अवलम्बन गरी प्रगती विवरण सार्वजनिक गर्ने नीति लिइनेछ।

- वस्तुगत मूल्यांकनको आधारमा उत्कृष्ट कार्य सम्पादन गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कृत गरी कर्मचारी उत्प्रेरित गर्ने नीति लिइनेछ।
- उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र वडा अध्यक्ष तथा कार्यपालिका सदस्यहरूले गाउँपालिका अध्यक्षसँग, वडा सदस्यहरूले वडा अध्यक्षसँग र कर्मचारीहरूले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतसँग कार्य सम्पादन सम्झौता गरी प्रभावकारी कार्य सम्पादनमा जोड दिने नीति लिइनेछ।
- सार्वजनिक खर्च विनियोजन दक्षता तथा कार्यान्वयन क्षमतामा सुधार गरी मितव्ययिता कायम गर्ने नीति लिइनेछ।
- मालपोत तथा नापी सम्बन्धी आधारभूत सेवा स्थानीय तहबाटै एकीकृत रूपमा प्रदान गर्ने राष्ट्रिय नीति बमोजिम उक्त कार्यलाई सरलीकरण तथा सहजीकरण गरी सार्वजनिक सेवाको क्षेत्रलाई विस्तार गर्ने नीति लिइनेछ।
- बजार अनुगमनलाई व्यवस्थित तथा प्रभावकारी बनाई गुणस्तरीयता तथा उपभोक्ता हितको संरक्षण गर्ने नीति लिइनेछ।
- संघ, प्रदेश तथा अन्तर स्थानीय तह समन्वय तथा सहकारितालाई विशेष प्राथमिकता दिई प्राप्त निर्देशन, कायदेशि तथा असल अभ्यासलाई अनुशरण गरी प्रभावकारी र पारदर्शी सार्वजनिक सेवा प्रवाहको नीति लिइनेछ।
- सञ्चार तथा सूचना प्रविधिको प्रयोग मार्फत सूचनाको पहुँचमा वृद्धि गरी पारदर्शिता र सुशासन कायम गर्ने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने योजना तथा कार्यक्रमहरूको सूचना प्रविधिमैत्री र नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ। सञ्चालित योजना तथा कार्यक्रमहरूको सार्वजनिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण, प्रगति प्रतिवेदन जस्ता नियमनकारी कार्य मार्फत पारदर्शिता र सुशासन कायम गर्ने नीति लिइनेछ।
- विषयगत समितिलाई सक्रिय बनाई योजना निर्माण तथा कार्यान्वयनमा प्रभावकारी भूमिका निर्वाह गर्ने वातावरण सिर्जना गर्ने नीति लिइनेछ।
- बेरुजु कम गर्न तथा वित्तीय सुशासन कायम गर्नको लागि आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालिलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।

१५.सडक तथा यातायात नीति:

- गाउँपालिका स्तरीय यातायात गुरु योजना र आवधिक योजना अनुरूप सडकहरूलाई स्तरोन्नति गर्ने कार्यलाई बार्षिक योजना तर्जुमा कार्यसंग आवद्ध गरिनेछ।
- गाउँपालिका स्तरीय गौरवको आयोजना सञ्चालनलाई निरन्तरता दिने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- जथाभावी नयाँ सडक खन्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्ने नीति लिइनेछ।
- दीगो तथा विपद उत्थानशील सडक तथा सडक संरचना निर्माणमा जोड दिइनेछ।
- सडक मापदण्ड अनिवार्य रूपमा लागू गरी वस्ती तथा सडक क्षेत्रलाई व्यवस्थित गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- RMTMP मा समावेश भएका मुख्य सडक A श्रेणीलाई कालोपत्रे गर्ने र B श्रेणीका सडकहरूलाई गुणस्तरीय ग्राभेल गर्ने साथै अन्य सडकलाई स्तरोन्नति गर्ने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिकालाई पृथ्वीराजमार्गसँग सिधै जोड्नको लागि त्रिशुली नदीमा मोटरवल पुल निर्माणको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ।
- सडक निर्माणबाट सिर्जित पहिरो तथा भूक्षय नियन्त्रणका लागि बायो इन्जिनियरिङ प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिइनेछ।
- मुख्य सडक, बजार क्षेत्र, पूरातात्विक, धार्मिक तथा सांस्कृतिक तीर्थ स्थलहरूमा सडक बत्तीको व्यवस्थाका लागि पहल गरिनेछ।
- सडक छेउछाउ वृक्षरोपण गरी हरियाली प्रवर्द्धन गर्ने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिका केन्द्रदेखि जिल्ला सदरमुकामसम्म पक्की सडक विस्तार र वडा कार्यालयसम्मको सडकहरूलाई क्रमशः स्तरोन्नती गर्दै कालोपत्रे गर्ने नीति लिइनेछ।

१६.भवन नीति:

- नक्सापास सम्बन्धि जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरी प्रविधिमैत्री नक्सापास व्यवस्थापनको नीति लिइनेछ।
- सडक मापदण्ड र भवन मापदण्ड अनुरूप अनिवार्य रूपमा नक्सापास गरेर मात्रै घर संरचना निर्माण गर्ने र वस्ती तथा सडक क्षेत्रलाई व्यवस्थित गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- गाउँपालिका भित्रका सम्पूर्ण घर अभिलेखीकरण व्यवस्थापन गर्ने नीति लिइनेछ।
- भवन निर्माणमा स्थानीय स्रोत साधनको प्रयोगमा प्रोत्साहन गर्दै भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण गर्न आवश्यक जनचेतना प्रदान गरिनेछ।

१७. उपभोक्ता समिति सम्बन्धि नीति:

- उपभोक्ताहरूले प्रत्यक्ष लाभ प्राप्त गर्ने, तत्काल रोजगारी सिर्जना गर्ने र आय आर्जन बृद्धि गर्न योगदान पुऱ्याउने योजना कार्यक्रमहरू उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन गरिने नीति लिइनेछ।
- योजना सञ्चालन संबन्धमा उपभोक्ता समितिलाई प्रशिक्षित गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ।
- जनप्रतिनिधि तथा नेपाल सरकारको वेतनभोगी कर्मचारी, शिक्षकहरूलाई उपभोक्ता समितिमा रहन नमिल्ने व्यवस्थालाई कडाइका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ।
- रु २ लाख सम्मका योजना वडा कार्यालयबाटै सम्झौता गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ।
- रु ५ लाख सम्मका योजनामा उपभोक्ता समितिको श्रम सहभागिता १० प्रतिशत र ५ लाख भन्दा बढी रकम विनियोजन भएका योजनाहरूमा उपभोक्ता समितिको ५ प्रतिशत लागत सहभागिता र ५ प्रतिशत श्रम सहभागिता गराउने नीति लिइनेछ।
- उपभोक्ता समितिहरूले सञ्चालन गरेका कुनै पनि आयोजना तथा कार्यक्रम सम्पन्न पश्चातको संरक्षण तथा मर्मत सम्भारको लागि सम्बन्धित उपभोक्ता समितिहरूलाई जिम्मेवार बनाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- उपभोक्ता समितिबाट सञ्चालन गरिने योजनाहरूमा स्थानीय सामग्रीहरूको प्रयोगलाई प्राथमिकता प्रदान गरिनेछ।

१८. विकास सम्बन्धी नीति:

- गाउँपालिकाको समपुरक कोष कार्यविधि, २०७७ ले निर्धारण गरेको प्राथमिकताको अनुपातलाई मध्यनजर गर्दै उत्पादनमुखी, दीगो विकासको लक्ष्य अनुरूप विकासात्मक कार्यलाई अघि बढाउने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिकाको आवधिक योजना र मध्यकालिन खर्च संरचनामा उल्लिखित योजना तथा कार्यक्रमहरूलाई विशेष प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्ने नीति लिइनेछ।

१९. विद्युतीकरण सम्बन्धी नीति:

- गाउँपालिका भित्रका विद्युत प्रसारण लाईनलाई व्यवस्थित गर्ने नीति लिइनेछ।
- वैकल्पिक उर्जाको प्रयोगमा प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ।

२०.सामाजिक सुरक्षा र व्यक्तिगत घटना दर्ता नीति:

- गाउँपालिकामा जन्म दर्ता दर शत प्रतिशत बनाउन स्वास्थ्य संस्था र वडा कार्यालयबीच समन्वयमा स्वास्थ्य संस्थामा शिशुको जन्म भए पश्चात् वडा कार्यालयमा जन्म दर्ता गर्न तथा अन्य व्यक्तिगत घटना दर्तामा वृद्धि गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ।
- गाउँपालिका भित्रका असहाय, अशक्त, अपाङ्ग र जेष्ठ नागरिक जस्ता सामाजिक सुरक्षा लाभग्राहीहरूको बैंक खाता रहेको बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसँगको सहकार्य तथा सहयोगमा सम्बन्धित टोल बस्तीहरूमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता उपलब्ध गराउन आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ।
- मृत्यु संस्कारमा जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरू उपस्थित हुँदा मृत्यु दर्ता गर्नका लागि जानकारी गराई समयमा नै मृत्यु दर्ता गरी व्यक्तिगत घटना दर्ताको विवरण अध्यावधिक गर्ने नीति लिइनेछ।
- टोलस्तरमा नै व्यक्तिगत घटना तथा सामाजिक सुरक्षा दर्ता शिविर कार्यक्रम मार्फत व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा सामाजिक सुरक्षामा पहुँच अभिवृद्धि गर्न कार्यक्रम तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ।
- घटना घटेको ३५ दिन भित्रै व्यक्तिगत घटना दर्ता गराउन तथा सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्न योग्य व्यक्तिहरूलाई सामाजिक सुरक्षा भत्ताका लागि नाम दर्ता गर्न तथा घटना दर्ताको महत्वबारे सूचना सञ्चार गर्न सामाजिक सञ्जाल र सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्न विशेष कार्यक्रम तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता दर्ताको लागि पूर्ण बायोमेट्रिक प्रणाली कार्यान्वयन गरिनेछ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणको क्रममा बैंकमा लाभग्राहीहरूको भिडलाई कम गर्न तथा समयमा नै रकम उपलब्ध गराउन सामाजिक सुरक्षा भत्ता सोझै लाभग्राहीहरूको खातामा जम्मा गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ।

२१.न्यायिक सम्पादन नीति:

- न्यायिक निरूपण सम्बन्धी कामकाजलाई प्रविधिमैत्री बनाई विवादको दर्ता, मेलमिलाप, सुनुवाई तथा निर्णय कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गरी विवादहरूको वर्गीकरण गरी अद्यावधिक गरिनेछ।

- गाउँपालिकाको न्याय प्रणालीलाई निष्पक्ष, स्वतन्त्र, पहुँचयोग्य, सक्षम तथा कानुनी राज्यको अवधारणा लगायतका मूल्य र मान्यतामा आधारित समाजवादप्रति प्रतिबद्ध रही समृद्ध गाउँपालिका निर्माण गर्न प्रयत्न गरिनेछ।
- न्यायिक समिति तथा मेलमिलापकर्ताहरूको मासिक वा आवश्यकतानुसार बैठकको सञ्चालन गरी कार्ययोजना अनुरूप क्रियाकलाप तथा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।
- विवाद निरूपणका लागि मिलापपूर्ण शैली (Collaborating Strategy) अवलम्बन गरी दुवै पक्षको Win Win को अवस्थाका लागि प्रयास गरिनेछ।
- समाजमा हुने विवाद तथा द्वन्द्व न्यूनिकरण तथा रोकथामका लागि नागरिक समाज, राजनीतिक दल, गैर सरकारी संस्थाहरूको सहयोगमा आवश्यकता बमोजिम सचेतना तथा मेलमिलाप सम्बन्धी कार्यक्रमको सञ्चालन गरिनेछ।
- पिछ्छुडिएको तथा उत्पीडनमा परेकाहरूलाई सकारात्मक विभेद तथा समानुपातिक प्रतिनिधित्व गराई सबै खाले विभेद, हिंसा र शोषणको अन्त्यका लागि संकल्प गर्दै न्याय र दण्ड व्यवस्था सम्बन्धी नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- विवाद निरूपणमा संगलन मेलमिलापकर्ताहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ।
- विद्यार्थी, ज्येष्ठ नागरिक, श्रमिकसँग न्यायिक समिति कार्यक्रम सञ्चालन गरी उत्पीडन तथा विभेद विरुद्ध न्यायिक निरूपणका लागि प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ।
- समुदायसँग न्यायिक समिति र मेलमिलापकर्ता कार्यक्रम मार्फत न्यायिक पहुँच अभिवृद्धि गरिनेछ।
- "विवाद होइन, संवाद गरौं — मेलमिलापमार्फत समाधान गरौं!" भन्ने नीति अनुशरण गरिनेछ।
- प्रत्येक वडाहरूमा रहेका मेलमिलापकेन्द्रहरूलाई व्यवस्थित गरी निवेदन दर्ताको प्रक्रियालाई एकीकृत तथा न्यायिक निरूपणलाई थप व्यवस्थित तथा सहजीकरण गर्ने नीति लिइनेछ।
- नबस्नु अन्यायमा चुप, बढ्नुपर्छ न्यायिक समितिमा निवेदन दिनलाई मुभ भन्ने नाराका साथ अन्याय तथा उत्पीडनमा परेका श्रमिक, वृद्धवृद्धा, असाह्य, अशक्त नागरिक तथा जनचेतना बृद्धि गर्न विद्यार्थीहरूलाई समेत लक्षित गरी न्यायिक निरूपण सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ।

२२.वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि नीति:

- वन क्षेत्रको उत्पादकत्व र वन पैदावारको उत्पादन वृद्धि गर्न वन श्रोतको दिगो व्यवस्थापन गरिनेछ।
- वन क्षेत्रको संरक्षण र बहुआयामिक उपयोग गर्ने नीति लिइनेछ।
- फलफूल लगायतका कृषि वनको विकास र संरक्षण गरी वन क्षेत्रलाई आर्थिक उपार्जनको माध्यमको रूपमा विकास गरिनेछ।
- कार्बन उत्सर्जन न्यूनीकरण गर्ने नेपालको समग्र लक्ष्यमा वन क्षेत्रबाट योगदान पुऱ्याउन आवश्यक कार्यक्रम तय गरिनेछ।
- वन क्षेत्रको अध्ययन, अनुसन्धान तथा सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।
- वन, वनस्पति, वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताको संरक्षण, पुनर्स्थापना र दिगो उपयोगको व्यवस्था मिलाइनेछ।
- सार्वजनिक जग्गाहरूको संरक्षण गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ साथै खाली जग्गाहरूमा वृक्षारोपण गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- भू-क्षय तथा पहिरो नियन्त्रणको लागि वायो-इन्जिनियरिङ्ग प्रविधिको प्रयोग गरिनेछ।
- बाढी, पहिरो, भू-क्षय (जोखिम, मध्यम जोखिम, उच्च जोखिम) को क्षेत्रगत अध्ययन, पहिचान, न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको लागि योजना निर्माण गरिनेछ।
- स्थानीय विपद् पूर्वतयारी गरी तथा विपद् प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयन गरिनेछ।
- नदी, खोला, खानी को दिगो उपयोग तथा व्यवस्थापनका लागि IEE/EIA प्रतिवेदन तयार गरिनेछ।
- विपद् तथा प्रकोपको रोकथाम तथा न्यूनीकरणका लागि जनचेतना अभिवृद्धि गरी वातावरण तथा दीगो विकास मैत्री विकास अवधारणालाई कार्यान्वयन गर्ने नीति लिइनेछ।
- नीजि क्षेत्र, गैर सरकारी संस्था तथा सामाजिक संस्था, राजनीतिक दल, नागरिक समाज लगायत अन्य सरोकारवाला पक्षसँगको साझेदारी तथा सहकार्यमा विपद् न्यूनीकरण तथा रोकथाम कार्य अगाडि बढाउने नीति लिइनेछ।
- विपद् प्रतिकार्य तथा उत्थानशील विकासलाई प्राथमिकता दिई क्रमिक रूपमा कार्यान्वयन गर्ने नीति लिइनेछ।
- वन कार्यालयसंगको समन्वय तथा सहयोगमा एक वडा एक नर्सरी कार्यक्रमलाई लागु गरिनेछ।
- भू-संरक्षण गर्न तथा वन्यजन्तुका लागि पानी पिउन ठाँउ ठाँउमा पोखरी निर्माण गरिनेछ।

- विभिन्न किसिमका विपदमा उद्धार तथा व्यवस्थापनमा सहयोग गर्न सक्ने जनशक्ति तयार गर्नको लागि विपद प्रतिकार्य तालिम सञ्चालनको नीति लिइनेछ।

२३. खनिज सम्बन्धी नीति:

- गाउँपालिकाभित्र रहेका स्रोत साधनको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा बहुउपयोगी र दीगो रूपमा उपयोग गर्ने नीति लिइनेछ।
- गाउँपालिका भित्र रहेको खनिजहरूको उपलब्धता सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन गरी आइ.इ.इ र इ.आइ.ए को प्रतिवेदन बमोजिम वातावरणीय खनिजहरूको उत्खनन् तथा उपयोग गर्ने कार्यलाई व्यवस्थित र दीगो बनाइनेछ।
- निर्माणको कार्य गर्दा प्रयोग हुने दहत्तर बहत्तरमा प्रचलित दररेट बमोजिमको शुल्क तिर्न उपभोक्ता तथा प्रयोगकर्तालाई प्रोत्साहन गरी आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ।

२४. जलस्रोत नीति:

- गाउँपालिकाभित्र उपलब्ध रहेको जलस्रोतलाई कृषि, जल विहार, पर्यटन, स्वच्छ तथा सफा खानेपानी, सिंचाई तथा वातावरण अनुकूलन विकासका लागि अधिकतम उपयोग गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- जलस्रोतको बहुआयामिक, समन्यायिक एवं दीगो विकास तथा उपयोगबाट आर्थिक विकास र सामाजिक रूपान्तरण गर्ने नीति लिइनेछ।
- जलवायु परिवर्तनलाई ध्यान दिई गाउँपालिकामा उपलब्ध जलस्रोतहरूको समुचित बहुआयामिक र समन्वयात्मक उपयोग सहित जोखिम व्यवस्थापन तथा क्षति न्यूनीकरणका लागि आवश्यक नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समितिले मुलदर्ता गरेपछि प्रत्येक वर्ष नविकरण गर्नुपर्नेछ। तीन वर्षसम्म नविकरण नगरेमा सो उपभोक्ता समितिको दर्ता खारेज गरिने नीति लिइनेछ।

२५. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी नीति:

- वास कार्ययोजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गरिनेछ।

- नागरिकहरूमा स्वच्छ खानेपानीको पहुँच विस्तार गर्नको लागि संघ तथा प्रदेश सरकार लगायत गैर सरकारी संस्थाहरूको सहकार्यमा एक घर एक धारा निर्माण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि सरसफाइ केन्द्रहरू सञ्चालन गर्ने नीति लिनइनेछ ।
- सार्वजनिक शौचालयहरू निर्माण तथा व्यवस्थापन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- खानेपानी गुणस्तर परिक्षण तथा ट्रिटमेन्ट सम्बन्धी कार्य गरिनेछ ।
- सरसफाइ र स्वच्छता सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।